

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาเมืองวังเวียง สปป.ลาว

Ecotourism Management : A Case Study of Vang Vieng Town, Lao PDR.

บุญทวี สอสัมพันธ์ (Bounthavy Sosamphanh)* ดร.เสกสรรค์ ยงวนิชย์ (Dr.Sekson Yongvanit) ^{1**}

ดร.เยาวลักษณ์ อภิชาตวัลลภ (Dr.Yaowalak Apichatvullop)***

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดประสงค์ศึกษาพัฒนาการของการท่องเที่ยว ผลกระทบและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเมือง วังเวียง สปป.ลาว โดยใช้วิธีการศึกษาทั้งเชิงคุณภาพและวิธีการศึกษาเชิงปริมาณ พื้นที่ทำการศึกษาได้แก่เมืองวังเวียง แขวงเวียงจันทน์ ประชากรศึกษาประกอบด้วยประชากร 7 หมู่บ้านในเขตเทศบาลเมือง กลุ่มตัวอย่างได้แก่ระดับครัวเรือน ผู้นำชุมชน นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การสอบถามและการสนทนากลุ่มย่อย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และใช้สถิติเชิงพรรณนา ผลการศึกษา พบว่า การจัดการบริการท่องเที่ยวในเมืองวังเวียงได้เริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ. 2537 ต่อมามีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้น ปี พ.ศ. 2540 มีนักท่องเที่ยวเข้าเยือนเมืองวังเวียงจำนวน 4,468 คน และเพิ่มขึ้นเป็น 148,696 คนในปี พ.ศ. 2554 ในขณะเดียวกันมีแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้นมาก สำหรับผลกระทบด้านบวก พบว่าการท่องเที่ยวได้สร้างงานทำให้ แก่คนในชุมชน สร้างรายได้ ชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวดีขึ้นและมีการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานในชุมชนดีขึ้น ส่วนผลกระทบด้านลบ ทำให้ค่าครองชีพในเมืองวังเวียงเพิ่มสูงขึ้น เกิดปัญหาเสียดิน การก่อสร้างที่พัก ร้านอาหารรุกล้ำพื้นที่สาธารณะและทำให้คุณภาพของน้ำในแม่น้ำของลดลง การจัดการท่องเที่ยวในเมืองวังเวียงได้จัดการทั้ง 4 ด้าน เช่น ด้านพื้นที่ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมและด้านกิจกรรม แต่การจัดการด้านกิจกรรมการบริการท่องเที่ยวจะทำได้ค่อนข้างดีกว่าในด้านอื่น

ABSTRACT

This paper aims to study the development of tourism, impact and eco-tourism management in Vang Vieng, Lao PDR. The study was used both qualitative and quantitative methods. Population consisted of seven villages in the Vang Vieng Municipality. Samples consisted of households, community leaders, tourists, entrepreneurs and government officials who involved in tourism. Data were collected by interviewing, inquiring and small group discussion. Research tools included interview guides and questionnaires. Data were analyzed by content analysis and using descriptive statistics. The results found that the tourism services in Vang Vieng Town were started in 1994 with the development of tourist sources and facilities increasing. In 1997, there were 4,468 tourists visited Vang Vieng and increased to 148,696 in 2011, while the tourist sources and facilities increasing. For the positive impact found that tourism has created jobs and income for people in the community to make better lives of families and development

¹ Correspondent author: sekyon@kku.ac.th

* นักศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** รองศาสตราจารย์ สาขาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

of infrastructure in the community better. For the negative impacts found that the rising cost of living in Vang Vieng, drug problems, and constructions and shops encroach to the public land. The water quality of Song River dropped down. Tourism management in Vang Vieng was done in four areas such as: spatial, tourism resources, participation and tourism services. The management of tourism services to be performed relatively better than the other.

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การจัดการท่องเที่ยว เมืองวังเวียง

Key Words: Ecotourism, Tourism management, Vang Vieng Town.

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจของโลกจนกลายเป็นสินค้าหลักในระบบการค้าระหว่างประเทศอย่างรวดเร็ว การพัฒนาการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดผลลัพธ์อย่างมากมาย ที่สำคัญได้แก่ เกิดแหล่งงานอาชีพและสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน ชุมชนและประเทศ แต่ในทางกลับกันการพัฒนาและการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นจึงทำให้มีการมองหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน Weaver (2008) มีความเห็นว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแนวทางหนึ่งของการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่สนับสนุนการเรียนรู้ประสบการณ์และคุณค่าของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ หรือส่วนประกอบที่เกี่ยวข้องกับบริบททางวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการเป็นอย่างดีในรูปแบบของอุตสาหกรรม ทั้งนี้เพื่อบรรลุผลในด้านความยั่งยืนทางวัฒนธรรม สังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสามารถรักษาความยั่งยืนในฐานะเป็นแหล่งรายได้ที่ดีของชุมชนด้วย

เมืองวังเวียง แขวงเวียงจันทน์ สปป.ลาวเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวที่มีผู้นิยมมาเยี่ยมชม และถูกเรียกว่า “กุ้ยหลินเมืองลาว” ในเขตเมืองวังเวียงมีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ วัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ได้รับความนิยมจาก

นักท่องเที่ยวทั้งภายในและต่างชาติดูอยู่หลายแห่ง เช่น แม่น้ำซอง ถ้ำจัง ถ้ำปู่คำ ถ้ำลม ถ้ำน้ำ ถ้ำช้าง การทำเกษตรอินทรีย์ (Organic farm) ณ บ้านภูดินแดง สวนส้มบ้านเข้า วัดธาตุ วัดกลาง ฯลฯ รวมถึงวิถีชีวิตของชุมชนพื้นถิ่นที่ประกอบด้วยเผ่าลาว เผ่ากัมมุ เผ่าเข่า และเผ่าม้ง ซึ่งการจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวในวังเวียงได้เริ่มต้นมานานกว่าทศวรรษ โดยเป็นการเริ่มต้นจากเอกชนทั้งที่มาจากนอกเมืองและภายในเมือง ต่อมาเมื่อการท่องเที่ยวขยายตัวมากทำให้มีการจัดการในระดับชุมชนเกิดขึ้น แต่ปัจจุบันการจัดการท่องเที่ยวในเมืองวังเวียงดูเหมือนว่าได้ดำเนินโดยชุมชนเป็นหลัก ในขณะที่การจัดการท่องเที่ยวโดยเอกชนก็ยังคงอยู่ ดังนั้นเมื่อมองตามหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงมีคำถามขึ้นว่า กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวในวังเวียงมีลักษณะอย่างไร แต่ละองค์กร เช่น ภาครัฐ เอกชน ชุมชน ได้มีบทบาทและส่วนร่วมอย่างไร ด้วยเหตุนี้การศึกษาในประเด็นการจัดการท่องเที่ยวในเมืองวังเวียงที่เป็นอยู่ปัจจุบันจึงเป็นที่น่าสนใจ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพัฒนาการของการท่องเที่ยว ผลกระทบและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเมืองวังเวียง สปป.ลาว

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบวิธีการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ขอบเขต

พื้นที่ในการศึกษาคือชุมชนในเขตเทศบาลเมืองวังเวียง ซึ่งประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน โดยศึกษาข้อมูลทั้งปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ ประชากรกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ประกอบด้วยระดับครัวเรือน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวรวมทั้งสิ้นจำนวน 655 คน แบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างระดับครัวเรือนจำนวน 259 คน นักท่องเที่ยวจำนวน 351 คน กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 32 คนและเข้าร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 13 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การสอบถามและการสนทนากลุ่มย่อย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชน ซึ่งในบทความนี้ได้ใช้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเป็นหลัก

ผลของการวิจัย

1. ภาพรวมด้านศักยภาพของเมืองวังเวียง

เมืองวังเวียงเป็นเมืองหนึ่งของแขวงเวียงจันทน์ มีที่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือบนถนนหลวงแห่งชาติเลขที่ 13 เหนือ และที่ตั้งของตัวเมืองอยู่ห่างจากนครหลวงเวียงจันทน์ 156 กม. พื้นที่ของเมืองมากกว่า 2/3 เป็นภูเขา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นภูเขาหินปูน มีลักษณะรูปร่างแตกต่างออกไปจากภูเขาโดยทั่วไปคือ มีลักษณะเป็นผาที่หลายรูปหลายสี อากาศค่อนข้างเย็น อุณหภูมิเฉลี่ยรอบปีเท่ากับ 25 องศาเซลเซียส มี 2 ฤดูกาลคือ ฤดูแล้งเริ่มจากเดือนตุลาคมถึงเดือนเมษายน และฤดูฝนเริ่มจากเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบปีเท่ากับ 3,681 มม. การเข้าถึงเมืองวังเวียงเข้าได้โดยอาศัยถนนหลวงแห่งชาติเลขที่ 13 เหนือเพียงสายทางเดียวซึ่งมีรถโดยสารประจำทางวิ่งบริการอยู่ทุกวัน

องค์ประกอบที่สำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวในเมืองวังเวียงได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทางธรรมชาติ เช่น แม่น้ำซองเป็นแม่น้ำสายหลักของเมือง ทั้งสามารถรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำที่หลากหลาย ถ้าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกประเภทหนึ่งในเมืองซึ่งมีจำนวนมากกว่า 30 แห่งและเปิดให้บริการแล้วมากกว่า 20 แห่ง นอกจากนี้การมีสภาพอากาศที่ดี ภูมิทัศน์ที่สวยงาม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นที่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิม กลายเป็นศักยภาพของเมืองวังเวียง ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากถนนสายหลักของเมืองคือทางเลขที่ 13 เหนือ ทำให้การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งได้สะดวก

เมืองวังเวียงมีที่ตั้งอยู่บนถนนระหว่างนครหลวงเวียงจันทน์และเมืองมรดกโลกหลวงพระบางจึงทำให้พื้นที่นี้มีโอกาสได้ต้อนรับนักท่องเที่ยวและผู้เดินทางระหว่าง 2 เมืองใหญ่ดังกล่าวที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี ตัวเมืองวังเวียงจึงได้รับการพัฒนาเร็วและมีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับ ปัจจุบันในเขตเทศบาลเมืองมีโรงแรม บ้านพัก รีสอร์ท บังกะโล จำนวนทั้งสิ้น 97 แห่ง ประกอบด้วย 1,600 ห้อง มีร้านอาหาร 83 ร้าน ประกอบด้วย 2,100 ที่นั่ง (ห้องการท่องเที่ยวเมืองวังเวียง, 2555). ดังนั้นแต่ละวันสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก

2. พัฒนาการของการท่องเที่ยวในเมืองวังเวียง

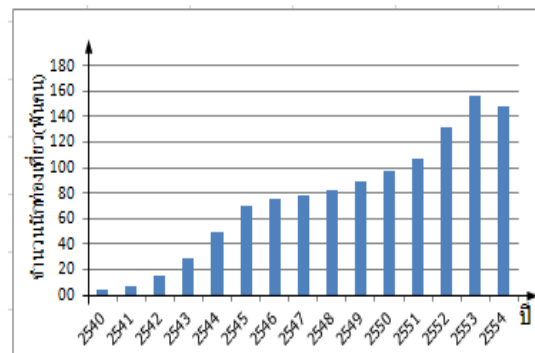
เมื่อพิจารณาถึงพัฒนาการของการท่องเที่ยวในเมืองวังเวียง พบว่า มีพัฒนาการผ่าน 3 ระยะคือ

(1). การท่องเที่ยวในวังเวียงระยะก่อนปี พ.ศ. 2529 ซึ่งเป็นระยะก่อนดำเนินนโยบายเปิดประเทศของ สปป.ลาว การเดินทางท่องเที่ยวในวังเวียงมีลักษณะเป็นแบบเยี่ยมญาติไม่ใช่เป็นธุรกิจการท่องเที่ยว นานๆจึงมีคนต่างประเทศเข้ามาเยือนในฐานะเป็นผู้แทนหรือตัวแทนองค์การจัดตั้งสากลซึ่งส่วนใหญ่มาจากประเทศค่ายสังคมนิยม (สะเหลิมลักและคณะ, 2553) นอกจากนี้การเข้าถึงไม่สะดวก เพราะว่าการปรับปรุงเส้นทางระหว่างท้องถิ่นต่างๆในประเทศยังไม่เชื่อมต่อกันเป็นระบบ

(2). การท่องเที่ยวในวังเวียงระยะปี พ.ศ. 2529-2542 เริ่มต้นจากการดำเนินนโยบายเปิดประเทศของรัฐบาล สปป.ลาว เปิดกว้างการลงทุนจากต่างประเทศและเปลี่ยนจากการบริหารจัดการเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมเป็นการบริหารจัดการตามกลไกตลาดทำให้นักลงทุน นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเริ่มเดินทางเข้าเยือนประเทศ มาถึงปี พ.ศ. 2532 ทางลาวได้ประกาศเปิดประเทศต้อนรับนักท่องเที่ยวต่างชาติอย่างเป็นทางการ (Yamauchi and Lee, 1999) เป็นผลให้ชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ได้มีโอกาสต้อนรับนักท่องเที่ยวจำนวนเพิ่มขึ้น

การท่องเที่ยวในเมืองวังเวียงแม้ว่าเพิ่งจะมีมาก่อน แต่การจัดการบริการการท่องเที่ยวเพิ่งริเริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2537 โดยมีการบริการการท่องเที่ยวครั้งแรกที่ถ้ำจิง(Chang Cave) ต่อมาเริ่มมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติแห่งอื่นเพิ่มขึ้นและสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในปี พ.ศ. 2539 บริเวณเทศบาลเมืองมีโรงแรม 1 แห่งและบ้านพักจำนวน 12 แห่ง ถึงปี พ.ศ. 2540 เป็นปีแรกที่มีการเก็บสถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนเมืองวังเวียงโดยพบว่า ทั้งปีมีนักท่องเที่ยวเพียง 4,468 คน และ 1 ปีต่อมาเพิ่มขึ้นเป็น 6,694 คน

(3). การท่องเที่ยวในวังเวียงปี พ.ศ. 2542 ถึงปัจจุบัน เป็นช่วงหลังจากรัฐบาลลาวเปิดเทศกาลการท่องเที่ยวลาว(Visit Lao Years 1999-2000) ทำให้การท่องเที่ยวในเมืองวังเวียงได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยว ที่พัก ร้านอาหาร ร้านบริการต่างๆ แหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เช่น ปี พ.ศ. 2542 มีนักท่องเที่ยวเข้าเยือนเมืองวังเวียงถึง 14,436 คน ซึ่งเพิ่มขึ้นสองเท่าตัวเมื่อเทียบกับปีที่แล้ว และจากนั้นมาจำนวนนักท่องเที่ยวในเมืองนี้ได้เพิ่มขึ้นตามลำดับ ถึงปี พ.ศ. 2553 มีถึง 156,202 คน แต่ในปี พ.ศ. 2554 จำนวนนักท่องเที่ยวในเมืองวังเวียงได้ลดลงคือมีเพียง 148,696 คน(ดูภาพที่ 1)สาเหตุอาจเป็นเพราะ

ภาพที่ 1. จำนวนนักท่องเที่ยวในวังเวียง พ.ศ.2540-2554

แหล่งข้อมูล: ห้องการท่องเที่ยวเมืองวังเวียง (2555)

เกิดอุทกภัยในหลายประเทศทำให้การเดินทางท่องเที่ยวลดลง และบวกกับสภาพถนนเข้าถึงเมืองวังเวียงในช่วงหน้าฝนของปีดังกล่าวชำรุดโดยไม่ได้มีการปรับปรุงกระทั่งถึงสิ้นปี

สำหรับการขยายตัวของแหล่งท่องเที่ยวถ้าปี พ.ศ. 2542 มีถ้ำที่เปิดให้บริการนักท่องเที่ยวเข้าชมทั้งหมดเพียง 9 แห่ง แต่พอมาถึงปี พ.ศ. 2554 เพิ่มขึ้นเป็น 20 แห่ง นอกจากนี้มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 5 แห่งและแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร 2 แห่ง ในขณะเดียวกันจำนวนที่พัก ร้านอาหารก็ได้เพิ่มขึ้นมาก และมีหน่วยบริการการท่องเที่ยวที่หลากหลาย

3. ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อเมืองวังเวียง

3.1 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อครอบครัวและชุมชน

จากการศึกษาความคิดเห็นด้านผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนเมืองวังเวียง ผลกระทบด้านบวก พบว่า การท่องเที่ยวสร้างงานทำให้แก่คนในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 47.1 ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวดีขึ้นในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 45.6 การท่องเที่ยวสร้างรายได้แก่ชุมชนคิดเป็นร้อยละ 43.2 การท่องเที่ยวขยายตัวทำให้ครอบครัวสามารถหารายได้ได้มากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 41.3 แต่การท่องเที่ยวส่งเสริมให้มีการใช้วัตถุและผลผลิตจากท้องถิ่นได้ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 34.4 ในขณะที่ผลกระทบด้านลบ

พบว่า การท่องเที่ยวทำให้ที่ดินในเมืองวังเวียงมีราคาแพงมากขึ้นในระดับมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 66.4 ทำให้ค่าครองชีพในเมืองวังเวียงเพิ่มสูงขึ้นในระดับมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 47.1 การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาขยะพืดและเกิดความฟุ่มเฟือยในระดับมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ

ละ 39.8 และการขยายกิจกรรมการท่องเที่ยวตามลำน้ำของทำให้แหล่งอาหารทางน้ำของชาวบ้านลดลงและหาอาหาร ปู ปลาได้ยากในระดับมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 35.1 ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อครอบครัวและชุมชนเมืองวังเวียงคิดเป็นร้อยละ

ความคิดเห็นด้านผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อครอบครัวและชุมชน	ร้อยละ					รวม (n=259)
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
● ผลกระทบด้านบวก						
1. การท่องเที่ยวขยายตัวทำให้ครอบครัวสามารถหารายได้ได้มากขึ้น	2.3	41.3	40.9	12.4	3.1	100
2. การท่องเที่ยวสร้างรายได้แก่ชุมชน	10.8	43.2	31.3	14.7	-	100
3. การท่องเที่ยวสร้างงานทำให้แก่คนในชุมชน	13.5	47.1	31.3	5.4	2.7	100
4. การท่องเที่ยวทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวดีขึ้น	9.7	45.6	34.4	9.3	1.2	100
5. การท่องเที่ยวได้ส่งเสริมให้มีการใช้วัตถุและผลผลิตจากท้องถิ่น	6.2	29.0	34.4	27.8	2.7	100
● ผลกระทบด้านลบ						
1.การขยายกิจกรรมการท่องเที่ยวตามลำน้ำของทำให้แหล่งอาหารทางน้ำของชาวบ้านลดลงและหาอาหาร ปู ปลาได้ยาก	12.7	35.1	27.8	17.4	6.9	100
2.การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาขยะพืด ปัญหาความฟุ่มเฟือย	18.5	39.8	22.4	13.1	6.2	100
3.การท่องเที่ยวทำให้ค่าครองชีพในเมืองวังเวียงเพิ่มสูงขึ้น	34.4	47.1	14.7	2.3	1.5	100
4.การท่องเที่ยวทำให้ที่ดินในเมืองวังเวียงมีราคาแพงมากขึ้น	66.4	27.0	3.5	1.9	1.2	100

3.2 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อลักษณะทางกายภาพของเมือง

จากการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อด้านสิ่งแวดล้อมและการใช้ที่ดินในเมืองวังเวียงผลกระทบด้านบวก พบว่า การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนมีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในระดับมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 47.9 และการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองวังเวียงทำให้มีการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานในชุมชนดีขึ้นในระดับมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 35.1 สำหรับผลกระทบทางด้านลบ พบว่า การท่องเที่ยวทำให้มีขยะเพิ่มขึ้นมากที่สุดและตกค้างในเมืองก็เพิ่มขึ้น การจัดการเก็บขยะยังไม่ทั่วถึง คิดเป็นร้อยละ 32.1 การสร้างบ้านพัก โรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหารและบาร์เบียร์ได้รุกรานพื้นที่สาธารณะ เช่น ริมแม่น้ำ ริมถนน

และบึงที่ทัศนที่สวยงามของเมืองในระดับมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 38.6 การขยายสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวทำให้พื้นที่ทำการผลิต เช่น ที่นา ที่ทำสวนครัว ฯลฯ ของชุมชนลดลงในระดับมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 34.4 และการท่องเที่ยวทำให้คุณภาพของน้ำในแม่น้ำของลดลง

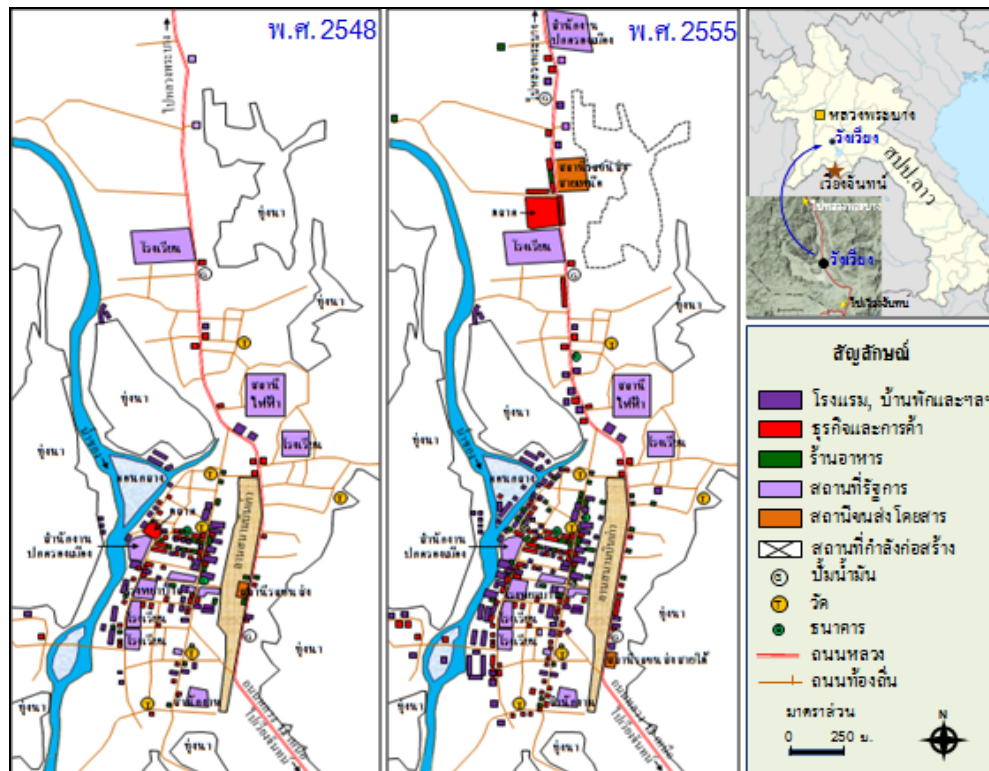
ในระดับมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 29.3 ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

นอกจากนี้ การพัฒนาและการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการใช้ที่ดินในเขตเทศบาลเมืองวังเวียงทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยเฉพาะในกิจกรรมสำหรับบริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น ในปี พ.ศ. 2548

ประเภทที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายเครื่องดื่มและร้าน
บริการต่างๆ ยังมีไม่มากนัก ที่มีก็มีลักษณะกระจาย
อยู่เขตหมู่บ้านสว่างเป็นหลัก รวมทั้งตลาดและสถานี
ขนส่งของเมืองก็มีที่ตั้งอยู่เขตใจกลางเมืองดังแผนที่
การใช้ที่ดินปี พ.ศ. 2548 แต่มาถึงปัจจุบันการใช้ที่ดิน
เพื่อกิจกรรมบริการการท่องเที่ยวได้เพิ่มขึ้นและมีความ
ตารางที่ 2 ความคิดเห็นด้านผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อลักษณะทางกายภาพของเมืองวังเวียงคิดเป็นร้อยละ

หนาแน่นในเขตหมู่บ้านสว่าง จนกระทั่งรูก้าไปถึงริม
ฝั่งแม่น้ำซอง และได้ขยายไปถึงหมู่บ้านใกล้เคียง ซึ่ง
เริ่มขยายไปตามแนวถนนสายสำคัญและตามแนวฝั่ง
ตะวันออกของแม่น้ำซองก่อน แล้วจึงค่อยขยายไปตาม
แนวตรอกซอยต่างๆ ทำให้ขอบเขตของชุมชนเมืองได้
ขยายตัวกว้างมากขึ้นและส่วนใหญ่ได้ขยายไปทางด้าน

ความคิดเห็นด้านผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อลักษณะทาง กายภาพของเมือง	ร้อยละ					รวม (n=259)
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	
● ผลกระทบด้านบวก						
1. การพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองวังเวียงทำให้มีการพัฒนาระบบ โครงสร้างพื้นฐานในชุมชนดีขึ้น	15.1	35.1	22.0	16.6	11.2	100
2. การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนมีความรับผิดชอบต่อการพัฒนา สิ่งแวดล้อม	9.7	47.9	28.2	13.1	1.2	100
● ผลกระทบด้านลบ						
1.การขยายสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวทำให้พื้นที่ทำ การผลิต เช่น ที่นา ที่ทำสวนครัว ฯลฯ ของชุมชนลดลง	10.4	34.4	22.0	24.3	8.9	100
2.การสร้างบ้านพัก โรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหาร บาร์เบียร์ได้รูก้า พื้นที่สาธารณะ เช่น ริมแม่น้ำ ริมถนน และบังทิวทัศน์ที่สวยงามของ เมือง	34.0	38.6	11.6	9.3	6.6	100
3.การท่องเที่ยวทำให้คุณภาพของน้ำในแม่น้ำซองลดลง	23.5	29.3	27.8	9.7	9.7	100
4.การท่องเที่ยวทำให้มีขยะเพิ่มมากขึ้นและตักล้างในเมืองก็เพิ่มขึ้น การจัดการเก็บขยะยังไม่ทั่วถึง	32.1	30.9	19.7	12.7	4.6	100

แผนที่ 1 การใช้ที่ดินในเมืองวังเวียงเมื่อปี พ.ศ. 2548 และปี พ.ศ. 2555

ทิศเหนือของเมือง ซึ่งเป็นพื้นที่เนินและไม่ใช้พื้นที่การเกษตรเหมือนดังพื้นที่ทางด้านอื่นๆ ของเมือง ในขณะที่เขตตลาดและสถานีรถขนส่งของเมืองที่มีความจำเป็นในการขยายพื้นที่ให้กว้างออกจึงได้ย้ายออกจากเขตตัวเมืองไปอยู่พื้นที่ทางด้านเหนือที่กว้างกว่า ห่างจากที่เดิมประมาณ 2 กม. และบางสำนักงานของรัฐก็ได้ย้ายออกจากเขตใจกลางเมืองไปอยู่พื้นที่ทางด้านเหนือเช่นกัน โดยห่างจากที่เดิมประมาณ 3 กม. (แผนที่การใช้ที่ดินปี พ.ศ. 2555) ดังได้ปรากฏในแผนที่ที่ 1

4. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเมืองวังเวียง

4.1 การจัดการด้านพื้นที่

พื้นที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเมืองวังเวียงประกอบด้วย การท่องเที่ยวทางน้ำ ท่องเที่ยวถ้ำ การเดินเที่ยวป่า ท่องเที่ยวชมวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น และพื้นที่สิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับ ในการจัดการมีลักษณะดังนี้ องค์การภาครัฐเป็นผู้กำหนดขอบเขตในการใช้พื้นที่ เช่น กำหนดย่านที่อนุญาตให้

ดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวบนลำน้ำของ กำหนดเส้นทางเดินป่า เส้นทางจักรยานยนต์และจักรยานเที่ยวชมวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น อนุญาตให้เอกชน ชุมชนดำเนินธุรกิจบริการแหล่งท่องเที่ยวถ้ำและการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในเมือง โดยมีการออกข้อกำหนด กฎระเบียบและข้อห้ามต่างๆ เพื่อให้ชุมชนเอกชน ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวปฏิบัติตาม แต่ในการดำเนินจริงกระบวนการตรวจสอบของภาครัฐไม่มีศักยภาพพอและไม่ตระหนักถึงความสามารถในการรองรับซึ่งนำผลกระทบตามมาตัวอย่างเช่น การไม่กำหนดความพอเพียงของที่พักทำให้มีการสร้างที่พักขึ้นอย่างมากมายเกินกว่าความต้องการ จึงมีผลให้ที่พักหลายแห่งไม่มีนักท่องเที่ยวเข้าพักและในเขตชุมชนไม่มีป้ายบอกทาง ถึงขยะไม่เพียงพอ ขาดป้ายแนะนำที่เป็นมาตรฐาน ศูนย์บริการประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยวเพิ่งสร้างขึ้นและข้อมูลข่าวสารมีน้อยมาก ทั้งยังไม่มีส่วนร่วมของชุมชนมากนัก นอกจากนี้ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวก็ยังมีการจัดการไม่ดีพอ เช่น ใน

ด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวกและการประชาสัมพันธ์การ
ท่องเที่ยว

4.2 การจัดการด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวและ สิ่งแวดล้อม

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวสามารถแบ่งได้ 3
รูปแบบคือ จัดการ โดยเอกชนที่มาจากนอกพื้นที่
จัดการ โดยเอกชนระดับครอบครัวในท้องถิ่น และการ
จัดการโดยชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ

(1) การจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยเอกชน
ที่มาจากนอกพื้นที่มีเพียงแห่งเดียวคือที่แหล่งท่องเที่ยว
ถ้ำจัง ภายในแหล่งท่องเที่ยวจะมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก
หลายอย่าง มีถนนเข้าถึงสะดวก มีที่จอดรถ
ค่อนข้างดี มีการบริการอาหาร เครื่องดื่มและมีห้องสุขา

(2) การจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยเอกชน
ระดับครอบครัวที่เป็นคนในท้องถิ่น มีการสร้างสิ่ง
อำนวยความสะดวกในบริเวณแหล่งเที่ยวน้อยมาก
ส่วนมากเข้าถึงได้สะดวกเพียงในฤดูแล้ง ไม่มีการ
กำหนดแนวทางเดินชมในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็น
สาเหตุทำให้ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมลง
เร็ว เช่น ความสวยงามภายในถ้ำ เป็นต้น

(3) การจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน
เป็นการจัดการที่น่าศึกษา เช่น การจัดการแหล่ง
ท่องเที่ยวถ้ำปู่คำ ถ้ำนี้อยู่ห่างจากตัวเมืองเวียงไชยไป
ทางด้านทิศตะวันตก 7 กม. ซึ่งมีการจัดการโดยชุมชน
บ้านนาทอง เป็นการจัดการร่วมกันของคนในหมู่บ้าน
มีการบริการขายตัว ร้านอาหาร เครื่องดื่ม กระจาดน้ำ
และบริการไฟฉายเข้าเที่ยวชมภายในถ้ำ รายได้ช่วงฤดู
ฝนประมาณ 250,000 บาทต่อวัน ช่วงฤดูแล้งมี
นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวจำนวนมากคือวันละ 60-
100 คน มีรายได้ 800,000 - 1,000,000 บาทต่อวัน (260
บาทต่อ 1 บาท) ดูเพิ่มเติมได้ที่ข้อ 5)

สำหรับด้านสิ่งแวดล้อมที่มีการจัดการโดย
การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายได้แก่การทำความสะอาด
ตามลำน้ำของซึ่งจัดขึ้นปีละ 2 ครั้ง

4.3 การจัดการด้านกระบวนการมีส่วนร่วม

การจัดการบริการท่องเที่ยวในเมืองวังเวียง
เป็นการจัดการที่เริ่มจากเอกชนกล่าวคือ การบริการ
เที่ยวถ้ำเริ่มจากเอกชนที่มาจากนอกพื้นที่ แต่การ
จัดการบริการท่องเที่ยวของหน่วยงานแม่ข่ายของได้เริ่มจาก
เอกชนระดับครอบครัวในท้องถิ่นและดำเนินการ
เรื่อยมา ปัจจุบันการบริหารจัดการท่องเที่ยวในวังเวียง
ดำเนินการด้วย 3 ภาคส่วนคือ (1) ภาคส่วนรัฐ
ประกอบด้วยท้องถิ่น แดงขาว วัฒนธรรมและ
ท่องเที่ยว องค์การพัฒนาและบริหารตัวเมืองและ
หน่วยงานสิ่งแวดล้อม ทำหน้าที่คุ้มครองด้านระเบียบ
ข้อกำหนดและกฎหมาย (2) ภาคส่วนกลุ่มธุรกิจ
ท่องเที่ยว ประกอบด้วย 13 หน่วยบริการท่องเที่ยว 6
หน่วยบริการเรือหางยาวนำเที่ยวและ 1 หน่วยบริการ
balloon นำเที่ยว และ (3) กลุ่มพัฒนาหมู่บ้านบริการ
ท่องเที่ยวประกอบด้วย 10 หน่วย การบริหารจัดการที่
จัดได้ว่าเป็นของชุมชนโดยแท้ นั้น ได้แก่ การจัดการบริการ
ท่องเที่ยวซึ่งมีครัวเรือนเข้าร่วมเป็นสมาชิกมากถึง 1,555
ครัวเรือน สำหรับหน่วยบริการเรือหางยาวนำเที่ยวเป็น
การรวมกลุ่มของครัวเรือนจำนวนไม่มาก และหน่วย
บริการท่องเที่ยวอื่นๆ โดยส่วนมากเป็นของเอกชน
ครอบครัว แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้การจัดการท่องเที่ยว
ในเมืองวังเวียงมีหลายภาคส่วนเข้าร่วม แต่ชุมชนและ
กลุ่มธุรกิจท่องเที่ยวยังต้องการให้ภาครัฐเข้ามามี
บทบาทในการบริหารจัดการให้มากกว่าที่เป็นอยู่ และ
ต้องการให้มีแนวทางในการพัฒนาที่เป็นระบบ ทั้งให้
มีการดำเนินการเข้มงวดตามข้อกำหนด กฎระเบียบที่วางไว้

4.4 การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

1) การจัดการล่องห่วงยาง(Tubing tour)

การจัดการให้บริการล่องห่วงยางเริ่ม
เมื่อปี พ.ศ. 2542 โดยระดับครอบครัว จนถึงปี พ.ศ.
2544 มีหลายครอบครัวเปิดบริการมากขึ้นและได้
รวมตัวเป็นสมาคมในรูปแบบสหกรณ์มีเพียง 2 หน่วย
บริการ มาถึงปี พ.ศ. 2555 มี 10 หน่วยบริการ ได้แบ่ง
ออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 5 หน่วยบริการ มีห่วงยาง
ทั้งสิ้น 900 ห่วง กิจกรรมการล่องห่วงยางบนแม่น้ำ

ของเป็นกิจกรรมที่ชุมชนได้รับประโยชน์ร่วมกันมากที่สุด คำไศ (2555) ได้กล่าวว่า มาถึงปัจจุบันเกือบทุกครัวเรือนในเขตเทศบาลได้เข้าเป็นสมาชิก ซึ่งสมาชิกแต่ละครัวเรือนจะต้องได้เข้าหุ้นคนละ 1 หุ้นโดยที่แต่ละหมู่บ้านกำหนดวงเงินต่อหุ้นต่างกันซึ่งจะมีตั้งแต่ 350,000-850,000 กีบต่อหุ้น ในการจัดการไม่มีขั้นตอนมากนักคือแต่ละวันจะจัดให้มี 1 หน่วยงานย่อยมาประจำการที่ศูนย์บริการเพื่อบริการห้วงยางแก่นักท่องเที่ยว ในราคา 1 ห่วงเก็บค่าเช่า 55,000 กีบต่อวันและค่ามัดจำ 60,000 กีบ สำหรับในการขนส่งไปที่จุดล่องห้วงยางซึ่งห่างจากตัวเมืองไปทางทิศเหนือประมาณ 4 กิโลเมตร ได้มีหน่วยบริการรถตุ๊กตุ๊กคอยบริการโดยที่หน่วยบริการห้วงยางเป็นคนจ่ายค่ารถให้และคิดค่ารถตามจำนวนห้วงยาง ห่วงยางละ 5,000 กีบ เวลาเปิดทำการเริ่มจาก 8:00-16:00 น. ถ้าหากว่านักท่องเที่ยวคนใดเอาห้วงยางมาคืนก่อนเวลา 16:00 น. ก็จะได้เงินค่ามัดจำคืนหมด แต่ถ้านำห้วงยางมาคืนช้ากว่านั้นจะถูกหักค่ามัดจำห้วงยางละ 20,000 กีบ และหากทำห้วงยางหายก็จะไม่ได้ค่ามัดจำคืน

การจัดบริการห้วงยางเป็นกิจกรรมที่สร้างรายได้แก่คนในชุมชนอย่างเป็นปกติและได้เฉลี่ยเท่ากัน ซึ่งในการปันผลจะมีขึ้นในช่วงปลายเดือนคือภายหลังหักค่าอากรรายได้รวมและค่าบริการต่างๆแล้วค่าอากรให้เมือง 5% ให้กองทุนพัฒนาหมู่บ้าน 5% ให้กองทุนพัฒนาหน่วยบริการและสมาคม 5% หักค่าบริการ 3% และค่าบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม 1% แต่ละเดือนจะได้ค่าปันผลจำนวน 80,000-120,000 กีบต่อหุ้นต่อครัวเรือน

2) การจัดการล่องเรือคายัค (Kayaking tour)

การจัดการท่องเที่ยวล่องเรือคายัคเริ่มให้บริการเมื่อปี พ.ศ. 2545 เวลานั้นมีหน่วยบริการหน่วยเดียวคือบริษัท Green discovery ซึ่งเป็นคนนอกพื้นที่ ปัจจุบันมี 13 หน่วยบริการ มีเรือทั้งหมด 172 ลำ ประกอบด้วย เสื้อชูชีพ ถูกันน้ำและหมวกกันกระแทก ผู้ประกอบการมี 2 ประเภทคือ ผู้ประกอบการ

ที่เป็นคนในพื้นที่และเป็นคนนอกพื้นที่ที่มีการบริการแตกต่างกันในด้านการจัดการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวคือ คนที่มาจากนอกพื้นที่มีการประชาสัมพันธ์ทางอินเทอร์เน็ตและแผ่นพับเป็นอย่างดี ส่วนคนในพื้นที่ไม่ค่อยสนใจในเรื่องการโฆษณามากนัก ส่วนมากอาศัยความสนใจของนักท่องเที่ยวเมื่อมาพบเห็น

การจัดการล่องเรือคายัคมี 3 ระดับคือ การจัดการล่องเรือคายัคบนลำน้ำของ 1 วัน การจัดการร่วมระหว่างเดินป่า เทียวถ้ำและล่องเรือคายัคบนลำน้ำของ 1 วัน และการจัดการล่องเรือคายัคบนลำน้ำลึก 1 วัน ในการดำเนินการนั้นอยู่ภายใต้การควบคุมของสมาคมเรือคายัคโดยที่แต่ละวันหน่วยบริการใดจะนำนักท่องเที่ยวออกเที่ยวจะต้องมาฝึกตัวที่ห้องการสมาคมนักท่องเที่ยว 1 คนต่อตัว 1 ใบ สำหรับการรักษาความปลอดภัยนั้น ก่อนจะล่องเรือแต่ละครั้ง ผู้นำเที่ยวได้ให้คำแนะนำด้านเทคนิคต่างๆในการควบคุมเรือ แนะนำสภาพเส้นทางและข้อควรระวังอื่นๆ การให้บริการดำเนินตามอัตราส่วนคือ นักท่องเที่ยว 4 คนต่อผู้นำเที่ยว 1 คน ผู้นำเที่ยวจะเป็นผู้นำทางในการล่องเรือคายัคทุกครั้ง เพื่อให้นักท่องเที่ยวติดตามและล่องตามได้อย่างปลอดภัย การจัดการล่องเรือคายัคมี 3 ลักษณะดังนี้

(1) การจัดการล่องเรือคายัคที่สายน้ำของในช่วงฤดูฝน เริ่มที่หมู่บ้านผาดังมีระยะทางประมาณ 20 กิโลเมตร แวะเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวถ้ำช้าง ถ้ำนอน และการทำเกษตรอินทรีย์ที่หมู่บ้านภูดินแดง

(2) การจัดการล่องเรือคายัคที่สายน้ำของในช่วงฤดูแล้ง เริ่มที่เขตหมู่บ้านเวียงสะไหมล่องลงมาถึงตัวเมืองวังเวียง มีระยะทางประมาณ 8 กิโลเมตร มีการแวะเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวถ้ำน้ำแทน ถ้ำนอน และการทำเกษตรอินทรีย์ที่หมู่บ้านภูดินแดง

(3) เป็นการจัดการล่องเรือคายัคที่สายน้ำลึกไปถึงที่ราบเวียงจันทน์ซึ่งมีจุดเริ่มจากเมืองหินเหิบถึงหมู่บ้านธาตุ เมืองแก้วอุดมระยะทาง 17 กม. นักท่องเที่ยว

เที่ยวจะต้องนั่งรถจากวังเวียงไปถึงเมืองหินเหิบ ระยะทางประมาณ 40 กม. จากนั้นลงเรือที่น้ำลึก ณ เมืองหินเหิบล่องลงตามเส้นทางจะพบชาวบ้านหาปลา มีวิถีทัศนธรรมชาติที่สวยงาม มีที่ให้ป็นผาแล้ว กระโดดน้ำ และแหวทานอาหารกลางวัน เมื่อสิ้นสุด การล่องเรือ จะมีรถรอรับเดินทางไปนครหลวง เวียงจันทน์หรือจะกลับวังเวียงก็มีรถคอยให้บริการ ค่าบริการจากวังเวียงถึงหมู่บ้านชาตรวมทั้งสิ้น 175,000 กีบ

3) การบริการท่องเที่ยวด้วยเรือหางยาว (Long-tail boat tour)

การท่องเที่ยวด้วยเรือหางยาวเปิด บริการมานาน ปัจจุบันมี 6 หน่วยบริการโดยจัดเป็น 1 กลุ่ม มีเรือ 60 ลำ แต่ละวันจะมี 1 หน่วยคอยให้บริการ โดยประจำอยู่ที่ท่าเรือเขตตัวเมืองอยู่ด้าน ตะวันตกของหมู่บ้านเวียงแก้ว ในการให้บริการจะคิด ค่าเป็นลำเรือต่อครั้งคือ ครั้งละ 80,000 กีบและลำเรือ ละ 2 ที่นั่ง มีเส้นทางนำเที่ยวให้เลือก 2 เส้นทางคือ นำ เที่ยวขึ้นไปทางทิศเหนือและเส้นทางนำเที่ยวลงไปทาง ทิศใต้ของตัวเมืองซึ่งแต่ละเส้นทางมีความยาว ประมาณ 5 กม และใช้เวลาเดินทางท่องเที่ยวไปและ กลับเส้นทางละประมาณ 60 นาที

4) การจัดการเดินป่า (Trekking tour)

กิจกรรมการท่องเที่ยวเดินป่าในวังเวียงเริ่ม เมื่อปี พ.ศ. 2544 โดยธุรกิจนำเที่ยวเดินป่าของบริษัท Green discovery ปัจจุบันการนำเที่ยวเดินป่าเฉลี่ยแล้วมี 2-3 ครั้งต่ออาทิตย์ เป็นการจัดการที่ประกอบด้วยหลาย กิจกรรมร่วมกัน เช่น เดินชมป่าธรรมชาติ และดูสัตว์ ป่า ศึกษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของเผ่าลาว เผ่ากีมู และเผ่าม้ง ท่องเที่ยวถ้ำและล่องเรือคายัคชมความ สวยงามของธรรมชาติสองริมฝั่งแม่น้ำซอง การ ให้บริการเดินป่ามีการใช้ระบบโทรศัพท์ World satellite เพื่อความสา มารถในการติดต่อในพื้นที่ป่าลึก ที่ไม่สามารถใช้ระบบ โทรศัพท์ที่ใช้กันทั่วไป โดยเฉพาะในกรณีที่มีปัญหาในการเดินป่าและกรณีที่มี นักท่องเที่ยวเจ็บป่วย การจัดการเดินป่าจะใช้เวลา 2 วัน

โดยเดินป่า 1 วัน และล่องเรือ 1 วันซึ่งมีรายการนำเที่ยว ดังนี้

(1) ถูดูแล้ง นั่งรถไปถึงฝั่งตรงข้ามกับหมู่บ้าน ถ้ำช้าง จากนั้นข้ามแม่น้ำซองที่สะพานไม้ไปหมู่บ้าน ถ้ำช้างที่เป็นชาวเผ่าลาวลุ่มและเริ่มเดินเท้าไปยัง หมู่บ้านผาเทาที่เป็นหมู่บ้านเผ่าม้งไปวัดวัฒนธรรม วิถี ชีวิต การทำการเกษตรของชาวบ้าน จากนั้นก็เดินทาง ต่อไปยังหมู่บ้านเวียงสะไหม ซึ่งเป็นเผ่ากีมูและนอน ค้างคืนในที่นี้ เช้าของวันต่อมาก็นั่งเรือล่องลงมาตัว เมืองวังเวียง ช่วงระยะเวลาของการล่องเรือจะแวะเข้า ชมถ้ำน้ำแทน ถ้ำลม ถ้ำนอนและการทำเกษตรอินทรีย์ หรืออีกเส้นทางหนึ่งก็จากบ้านเวียงสะไหมเดินทาง ขึ้นภูน้ำแทน ชมวิว ชมถ้ำและน้ำตกน้ำแทนแล้วกลับ มาทางค่านใต้เที่ยวชมการทำเกษตรอินทรีย์

(2) ถูฝน นั่งรถไปยังหมู่บ้านผาเทาจากนั้น เดินเท้าไปผ่านด้านตะวันตกหมู่บ้านถ้ำช้าง แล้วเดิน ทางผ่านบริเวณผาตั้งต่อไปยังหมู่บ้านผาตั้งที่เป็น หมู่บ้านเผ่าลาวลุ่ม เช้าของวันต่อมานั่งเรือล่องลงมาตัว เมืองวังเวียง ช่วงระยะของการล่องเรือจะมีการแวะเข้า ชมถ้ำช้าง ถ้ำลม ถ้ำนอน ฯลฯ

5) การจัดการท่องเที่ยวถ้ำ (Caving tour)

การจัดการท่องเที่ยวถ้ำในวังเวียงเริ่มมี การให้บริการในทางธุรกิจนับแต่ปี พ.ศ. 2537 เป็นต้น มา ในขณะนั้นมีถ้ำเพียงแห่งเดียวที่เปิดบริการคือ ถ้ำจ้ง ปัจจุบันการจัดการท่องเที่ยวถ้ำมีมากกว่า 20 แห่ง ซึ่ง โดยส่วนมากเป็นการจัดการในระดับครอบครัว และถ้ำ หลายแห่งเปิดให้บริการได้เพียงช่วงฤดูแล้ง ถึงหน้าฝน จะปิดบริการเนื่องด้วยเส้นทางเข้าถึงลำบาก ผู้ ให้บริการเป็นผู้ที่ผ่านการประมวลตามข้อตกลงของ คณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวของเมืองในราคา ประมูลเริ่มที่ประมาณ 50,000 – 100,000 กีบต่อปี สำหรับถ้ำปูคำของชุมชนหมู่บ้านนาทองนั้นต้องเสียค่า สัมปทานให้แก่เมือง 5,000,000 กีบต่อปี ซึ่งจัดอยู่ใน กรณีพิเศษที่แตกต่างจากการสัมปทานถ้ำอื่น เนื่องจาก เป็นถ้ำที่มีคนสนใจไปเที่ยวมากกว่าถ้ำอื่นๆ การ

จัดการท่องเที่ยวศึกษารวมมี 3 รูปแบบที่แตกต่างกัน ดังนี้

(1) การจัดการท่องเที่ยวถ้ำปูคำ โดยชาวบ้านในหมู่บ้านนาทองซึ่งมีจำนวน 110 ครัวเรือน ประชากรรวม 728 คน ได้แบ่งเป็น 28 หน่วยสำหรับหมุนเวียนกันให้บริการเก็บค่าตัวนักท่องเที่ยวที่เข้าไปเล่นน้ำใน Blue Lagoon และเที่ยวชมถ้ำปูคำโดยที่แต่ละวันจะมี 1 หน่วย (4 ครัวเรือน) มารับผิดชอบครบ 28 วันก็จะเอาเงินมารวมกันแล้วแบ่งเป็น 2 ส่วน เท่ากันคือ ส่วนหนึ่งเอาเข้าเป็นเงินคลังของหมู่บ้าน และอีกส่วนได้นำมาปันผลให้แต่ละครอบครัวโดยจะเฉลี่ยเท่ากัน

สำหรับการให้บริการเที่ยวชมภายในถ้ำปูคำ บุญ (2555) กล่าวว่า ยังมีกลุ่มให้บริการไฟฉาย หรือ ผู้นำเที่ยวในถ้ำ ค่าเช่าไฟฉายเท่ากับ 10,000 กีบต่อกระบอก กลุ่มบริการดังกล่าวกลุ่มละ 4 ครัวเรือน โดยมีระยะเวลาให้บริการกลุ่มละ 3 เดือน จากนั้นมีการประมูลการให้บริการใหม่โดยมีกำหนดอัตราค่าสุดอยู่ที่ 300,000 กีบต่อเดือน และได้เริ่มการให้บริการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 นอกจากนี้ยังมีการประมูลขายเครื่องดื่ม อาหารและสินค้าต่างๆสำหรับนักท่องเที่ยว โดยที่จะจัดเป็นกลุ่มกลุ่มละ 3 ครัวเรือนและมีระยะเวลาให้บริการกลุ่มละ 2 เดือนแล้วมาประมูลใหม่ นอกจากนี้ยังมีอีก 3 ถ้ำที่ดำเนินการจัดการของชาวบ้าน เช่น ถ้ำลม ถ้ำช้างและถ้ำนางผมหอม แต่เป็นถ้ำที่ไม่ค่อยได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวมากนัก

(2) การจัดการโดยผู้ดำเนินธุรกิจ การจัดการท่องเที่ยวถ้ำจึงเป็นการจัดการโดยคนนอกพื้นที่เป็นถ้ำแห่งแรกที่มีการดำเนินการจัดการบริการแก่นักท่องเที่ยวเมื่อปี พ.ศ. 2537 โดยมีการสร้างบันไดขึ้นถ้ำที่มีความสูงถึง 147 ขั้น ในถ้ำได้ทำทางเดินด้วยซีเมนต์ และมีไฟฟ้าให้ความสว่างในถ้ำ เพื่อให้ความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวทุกเพศ วัย ที่มาใช้บริการ ทำให้เสียความเป็นธรรมชาติในระดับหนึ่ง ในระยะต่อมามีการพัฒนาให้พื้นที่ทั้งสองฝั่งของสายน้ำของที่อยู่ด้านหน้าของถ้ำให้กลายเป็นรีสอร์ทที่ทำด้วยไม้ตามแบบท้องถิ่น มี

ความกลมกลืนกับธรรมชาติจำนวน 14 หลัง มี 27 ห้อง และมีสถานบันเทิงให้บริการในยามค่ำคืน มีทางเชื่อมต่อสองริมฝั่งเข้าด้วยกันโดยสะพานแขวนที่อยู่ในระดับดี นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวถ้ำแห่งนี้ เป็นนักท่องเที่ยวที่ชอบการท่องเที่ยวแบบสบายๆและมีเวลาไม่มาก

(3) การจัดการโดยส่วนบุคคลในหมู่บ้าน เป็นรูปแบบการบริการของครอบครัวซึ่งมีบริการเครื่องดื่ม ขนมและของว่าง ส่วนการให้บริการอาหารประเภทต่างๆนั้น จะมีบริการในวันสงกรานต์ วันหยุดราชการ ที่มีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากหรือช่วงระยะของฤดูการท่องเที่ยว (High season) เท่านั้น บางถ้ำจะมีการบริการในบางระยะของปีเท่านั้น เนื่องจากถ้ำมีน้ำมากและเข้าถึงได้ยาก การเก็บค่าบริการเที่ยวถ้ำแต่ละแห่งมีราคาอยู่ที่ 5,000 กีบต่อครั้ง สำหรับคนลาวและ 10,000 กีบสำหรับชาวต่างชาติ

6) การจัดการปีนหน้าผา (Rock climbing)

การจัดการบริการปีนหน้าผาในเมืองวังเวียงเพิ่งมีมาไม่นาน ปัจจุบันมี 1 หน่วยบริการและมี 3 พื้นที่สำหรับปีนผา เช่น ผาแดง ผาถ้ำนอนและผาแตก สำหรับผาแดงเป็นหน้าผาขึ้นออกไป เวลาฝนตกน้ำฝนไม่ถูกตัวนักปีนผาจึงทำให้หน้าผาแห่งนี้สามารถให้บริการปีนผาได้ตลอดปี ที่ปีนหน้าผาแต่ละแห่งมีความสูงที่แตกต่างกันโดยสามารถแยกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ ความสูงตั้งแต่ 100-130 เมตร ความสูงตั้งแต่ 10-30 เมตร และความสูงเพียง 7-8 เมตร การให้บริการของธุรกิจนี้ มีทั้งการฝึกอบรมวิธีปีนหน้าผาให้นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจด้วย ส่วนอุปกรณ์การใช้งานจัดได้ว่า มีคุณภาพดีที่ซื้อมาจากประเทศสหรัฐอเมริกา เยอรมนีและประเทศไทย

7) การจัดการท่องเที่ยวด้วย Balloon

เป็นการจัดการท่องเที่ยวที่เพิ่งเริ่มเมื่อไม่นานโดยการหุ้นส่วนระหว่างบริษัทเอกชนลาว-จีนและเป็นการเปิดบริการแห่งแรกในประเทศลาว มีเส้นทางท่องเที่ยวผ่านบนท้องฟ้าเทศบาลเมืองวังเวียงในขอบเขตจากผาตั้งถึงหมู่บ้านเวียงไซทางทิศเหนือ-ใต้

และจากหมู่บ้านนาด้วงถึงเขตผาแดงทางทิศ ตะวันออก-ตะวันตก โดยจัดให้บริการ 3 เที่ยวต่อวันคือ ตอนเช้า 2 เที่ยวและตอนเย็น 1 เที่ยวด้วยราคาคคนละ 520,000 กีบ ซึ่งเที่ยวละ 6-8 คน (พูเวียง, 2555)

8) การจัดการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

เนื่องจากศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวของเมืองวังเวียงเพิ่งเปิดสำนักงาน และข้อมูล ข่าวสารต่างๆยังมีไม่มากและขาดบุคลากรสำหรับ ดำเนินการ ดังนั้นผ่านมาการจัดการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในวังเวียงจึงได้อาศัยหลายช่องทาง เช่น (1) มีการจัดทำโครงการผลิตภัณฑการท่องเที่ยว การ นำเที่ยวในวังเวียง ระยะเวลาการบริการ เส้นทางนำ เที่ยวและราคา พร้อมทั้งชื่อของบริษัทนำเที่ยว ที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์ที่จะติดต่อโดยโฆษณาผ่าน website: ecotourism Laos.com, tourism Laos.org สำหรับ website อื่นๆก็มี hobomaps.com ซึ่งข้อมูลต่างๆใน website จะเป็นฐานให้ผู้ให้บริการสามารถพิจารณา และตัดสินใจก่อนซื้อ (2) การโฆษณาเพื่อส่งเสริมการ ขายบริการนำเที่ยวด้วยการสร้างโปสเตอร์ การตีพิมพ์ ในนิตยสารของสมาคมโรงแรมและร้านอาหาร นิตยสารท่องเที่ยวเมืองลาวขององค์การท่องเที่ยว แห่งชาติ (3) สร้างแผ่นพับ แผนที่ที่ประกอบด้วยภาพ ของกิจกรรม แหล่งท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยว การ บริการหมายเลขโทรศัพท์ และเว็บไซต์แจกให้ นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการในแต่ละหน่วยธุรกิจ

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองวังเวียงถึงแม้ เพิ่งเริ่มต้นมาไม่นานนัก แต่การท่องเที่ยวได้ขยายตัว เร็ว การจัดการบริการท่องเที่ยวโดยเอกชนในพื้นที่ก็ เกิดขึ้นเร็วตามมา ในขณะที่ภาครัฐไม่ทันออก ข้อกำหนด กฎระเบียบและแนวทางในการพัฒนาการ ท่องเที่ยวที่เป็นองค์รวมของเมือง ทำให้ภาครัฐพลาด โอกาสบริหารจัดการการท่องเที่ยวมาแต่ต้น การ บริหารจัดการและการขับเคลื่อนกิจกรรมการบริการ การท่องเที่ยวได้เป็นของเอกชนผู้ประกอบการธุรกิจ

ท่องเที่ยว และประชาชนหลายกลุ่มในพื้นที่เป็นหลัก จึงทำให้มีการแข่งขันกันมากและขาดความเป็น เอกภาพ ภาครัฐพบปัญหาในการคุ้มครองเนื่องด้วย ข้อกำหนด กฎระเบียบต่างๆ ประกาศใช้ภายหลังการ เกิดกิจกรรมการบริการและสิ่งก่อสร้างต่างๆ การ เติบโตของการท่องเที่ยวจึงก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบ ต่อชุมชนหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการเกิดปัญหา ยาเสพติด ปัญหาการครองชีพสูงขึ้น ปัญหาสิ่งก่อสร้างรูก ล้ำที่สาธารณะ และบึงทิวทัศน์ธรรมชาติ ปัญหา คุณภาพของน้ำของลดลง ปัญหาขยะตกค้าง ดังนั้นเป็น ต้น ในภาพรวมของผลกระทบทางลบใน 5 ด้านที่กล่าว มาตามทฤษฎีของกลุ่ตัวอย่างพบว่า ผลกระทบใน ระดับมากมีถึงร้อยละ 37.14 การบริหารจัดการ ท่องเที่ยวในเมืองวังเวียงถึงแม้เป็นการจัดการโดย ชุมชน ประชาชนมีส่วนร่วม แต่เมื่อพิจารณาตาม องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแล้ว พบว่า ใน ด้านพื้นที่ยังขาดการจัดการเกี่ยวกับป้ายแนะนำและ ป้ายโฆษณาที่เป็นมาตรฐาน ข้อมูลข่าวสารการ ท่องเที่ยวไม่หลากหลาย ศูนย์ให้บริการ ประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยวยังทำงานไม่เข้มแข็ง การจัดการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ต่างๆยังทำไม่ได้ดีนัก การพัฒนาเส้นทางเข้าถึงแหล่ง ท่องเที่ยวหลายแห่งมีขึ้นเฉพาะช่วงฤดูแล้ง เมื่อถึงหน้า ฝนแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งถูกปิดบริการ เช่น ประเภทถ้ำ หรือปีนผาและเดินป่าบางเส้นทางเนื่องจาก เส้นทางเข้าถึงไม่สะดวก การจัดการบริการการ ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากในเมืองวังเวียงได้แก่ การล่องห่วงยาง รองลงมาคือล่องเรือคายัคบนแม่น้ำ ชอง และเที่ยวชมถ้ำ ดังนั้นผู้บริหารของเมืองจึงควรให้ ความสำคัญในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวบนลำ น้ำชอง โดยมีการกำหนดเขตในการตั้งร้านบริการตาม แนวฝั่งแม่น้ำและจัดให้เป็นกิจกรรมบริการของชุมชน ไม่ควรอนุญาตให้รายบุคคลตั้งร้านบาเปียร์ตามแนวริม ฝั่งแม่น้ำดังที่เคยมีมาก่อนทำให้ภาครัฐควบคุมได้ยาก ถ้าหากเป็นของชุมชนอาจควบคุมได้ง่ายกว่า นอกจาก นี้ควรสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวอื่นๆเพื่อเป็น

ทางเลือกและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้พักท่องเที่ยวยูเมืองนี้หลายวันขึ้นกว่าเดิม สร้างเส้นทางเดินเที่ยวชมธรรมชาติเลียบตามแนวดินผาจากผาแดงถึงผาถ้ำนอนและพัฒนาสายทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ให้สามารถเข้าถึงได้ตลอดปีและที่สำคัญจะต้องเพิ่มศักยภาพในด้านการควบคุมการดำเนินงานของผู้ประกอบการต่างๆ ไม่ให้ล่วงเกินขอบเขตที่ได้กำหนดไว้ในกฎระเบียบของเมือง

กิตติกรรมประกาศ

บทความฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเป็นเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารในองค์กรภาครัฐ ผู้นำชุมชน ประชาชนผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวในเมืองวังเวียงที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือและให้ข้อมูลด้านต่างๆ สำหรับการวิจัย ขอขอบพระคุณคณาจารย์ในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ได้ให้ความรู้วิชาการอันมีค่า ศูนย์วิจัยพหุลักษณะสังคม กลุ่มน้ำโขงและบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ได้ให้ทุนสำหรับการทำวิจัยและการนำเสนอบทความฉบับนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณและขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

- คำไธ อินทามะสัด. (29 กุมภาพันธ์ 2555). สัมภาษณ์: ประธานสมาคมห้วยยางเมืองวังเวียง แขวงเวียงจันทน์.
- บุญ อินทะวง. (6 พฤษภาคม 2555). สัมภาษณ์: ผู้ใหญ่บ้าน. บ้านนาทอง เมืองวังเวียง แขวงเวียงจันทน์.
- พูเวียง สีโกสอน. (25 พฤษภาคม 2555). สัมภาษณ์. หัวหน้าห้องการ. ห้องการท่องเที่ยวเมืองวังเวียง แขวงเวียงจันทน์. สปป.ลาว.
- สะเหลิมสัก พานุดดี และคณะ. 2553. ประวัติศาสตร์และทรัพยากรการท่องเที่ยวลาว. เวียงจันทน์: องค์การท่องเที่ยวแห่งชาติลาว.
- ห้องการท่องเที่ยวเมืองวังเวียง. 2555. รายงานสภาพการท่องเที่ยวของเมืองวังเวียง. วังเวียง: ห้องการท่องเที่ยวเมืองวังเวียง.
- Yamauchi, S. and Lee, D. 1999. Tourism development in the Lao People's Democratic Republic. New York: Department of Economic and Social Affairs, United Nations.
- Weaver, D. 2008. Ecotourism. Milton: John Wiley & Sons Australia, Ltd.